

Сузана С. Марковић*
Универзитет у Источном Сарајеву
Факултет пословне економије Бијељина

УДК 81'246
811.111:811.163.41]'27
811.111'367.52
DOI 10.7251/NSK1602105M
Оригинални научни рад

ПРАГМАТИЧКА АНАЛИЗА ДЕКЛАРАТИВНИХ ПИТАЊА У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ¹

Апстракт: Рад представља контрастивну студију о декларативним питањима спроведену на савременим англоамеричким и српским драмским дјелима чија дијалогска форма даје довољно материјала за анализу. Примјери декларативних питања се анализирају са прагматичког аспекта, тј. у оквиру теорије говорних чинова. Они имају облик изјавне реченице, али су у писању обиљежени упитником, а у говору појачаном интонацијом. Циљ рада јесте анализа и класификација свих типова декларативних питања према прагматичким функцијама које имају у два језика – енглеком и српском – поређење ових дискурских функција. Због неподударања између синтаксичке форме и дискурсне функције, декларативна питања се третирају као индиректни говорни чиновни којима се реализују различите функције, као што су жалба, директиви, тврдње и слично.

Кључне ријечи: декларативна питања, говорни чин, дискурсне функције.

Уводне напомене

Овај рад представља контрастивну студију о декларативним питањима у два језика – енглеском и српском. Декларативним питањем бавили су се како страни лингвисти (Huddleston & Pulum, 2002; Gunlogson 2002; Urbanova, 1995), тако и српски (Перовић, 1996; Ракић 1984; Стевановић 1979). Међутим, нема компаративних истраживања која се баве анализом декларативних питања са прагматичког аспекта на корпусу енглеског и српског драмског текста. Због специфичности своје структуре, као и тешкоће класификације у изјавну или интерогативну језичку скупину, овај реченични тип представља изазов за анализу. У литератури им се махом приписује искључиво једна функција – потврђивање садржаја пропозиције, а ми мислимо да се њима могу реализовати и друге језичке функције, што у првом реду зависи од тога шта се датим исказом изражава. На основу тога они се сврставају у одређену категорију говорних чинова (више о класификацији говорних чинова видјети у Searle, 1969, 1975; Sadock 1974, 1994, 2004). Циљ рада јесте да се укаже на разноврсне прагматичке функције које имају декларативна питања на корпусу драмског текста чија дијалогска форма даје довољно материјала за анализу, укључујући и контекстуалне факторе.

* suzanae@live.com

¹Рад је саопштен на научном скупу *English Studies at the Interface of Disciplines: Research and Practice* на Филозофском факултету у Скопљу, 2016. године.

Теоријски оквир рада

Теоријско упориште за анализу декларативног питања налазимо међу ауторима који су се бавили теоријом говорних чинова. Истраживање говорних чинова, као једног од најважнијих феномена којима се бави прагматика, поникло је у оквиру филозофије, у дјелима филозофа Остина (Austin, 1962) и Серла (Searle 1969, 1975), да би касније било теоријски додатно разматрано и разрађено у дјелима Баха (Vach, 1998), Сејдока (Sadock 1974, 1994, 2004) и Левинсона (Levinson, 1983). У непосредној вези са теоријама говорних чинова, јесте и теорија принципа кооперативности Пола Грајса (Grice, 1975), и нарочито разлика између оног што се експлицитно каже и онога што се имплицитно саопштава. Управо ове теорије, представљају оквир за прагматичколингвистичку анализу која ће бити спроведена у овом раду.

Говорни чин, који представља битан и неизоставан дио прагматике, односи се на исказе којима се постиже жељени ефекат у одређеним околностима, то је чин који се врши вербализовањем исказа² (Yule, 1996, стр. 47). Три су основне компоненте исказа – локуција (сам чин казивања нечега), илокуција (намјера да говорно лице нешто постигне) и перлокуција (ефекат који исказ има на адресата). Намјеру говорника (илокуцију) могуће је најједноставније идентификовати уколико говорни чин садржи глагол који својим значењем илуструје одређени говорни чин, па такви перфорамтивни глаголи експлицирају илокуцију, тј. намјеру говорног лица. Лакшем одређивању илокуционе снаге говорног чина доприносе бројни лингвистички и нелингвистички фактори као што су ред ријечи, нагласак, гестикулација, знаци интерпункције, дидаскалије и, најчешће, контекст и њих називамо индикаторима илокуционе снаге (Illocutionary Force Indicating Devices). Дакле, генерално говорећи, исказ се састоји од пропозиције, односно садржаја информације (p) и индикатора илокуционе снаге F, те се говорни чин може формално представити као F(p).

Да би се неки говорни чин адекватно реализовао потребно је испунити припремне, суштинске и услове искренности. Укратко, припремним условима се испитује вољност, способност и могућност да се нека активност реализује, услови искренности подразумијевају истинску вољу или намјеру говорника да оствари неку радњу или да на то наведе слушаоца, а суштински услови обједињују и актуализују ова друга два наведена.

Говорни чин се остварује двојачко – на директан и индиректан начин. Уколико постоји директна веза између синтаксичке структуре и дискурсне функције, тада је ријеч о директним говорним чинovima, као у примјеру *Затвори врата.>Захтијевам* (илокуција) *да затвориш врата* (пропозиција). Уколико, пак, дође до размимоилажења између синтаксичке структуре и дискурсне функције, тада је ријеч о индиректним говорним чинovima, као у примјеру исказа *Овдје је*

² „Actions performed via utterances are generally called **speech acts**...” (Yule, 1996, str. 47).

хладно, којим говорно лице има интенцију не да обавијести слушаоца о чињеничном стању, већ да га наведе на дјеловање, нпр. да укључи гријање, затвори врата или на шта већ ситуационе околности налажу.

Декларативна питања специфичне су структуре, будући да имају синтаксичку форму изјавне реченице, која је у писању маркирана интерпункцијским знаком својственим упитним реченицама, а у говору узлазном интонацијом. На директном нивоу, то су изјавне реченице, код којих интонација и формални маркер упитности играју кључну улогу и сврставају их у индиректне говорне чинове (Huddleston & Pulum, 2002, стр. 882). Различити аутори користе различите називе за овај тип реченица: *presumptive question* (Rakić, 1984), *confirmation questions* (Borge, 2013), *declarative questions* (Greenbaum et al, 1985; Huddleston и Pullum, 2002; Gunlogson, 2002). Славица Перовић за овај тип реченица каже да су термилошка комбинација синтаксичког и семантичког нивоа, при чему додаје да термилошка одредница није најбоље али је засигурно најраспрострањеније рјешење (Перовић, 1996, стр. 140). Ауторка овој теми прилази са синтаксичког аспекта, те на примјеру енглеског оригинала и његовог преводног рјешења на српскохрватски језик, закључује да долази до апсолутног поклапања у погледу синтаксичке реализације – Е: S + Pred + (COMP + Clause/Fin) и СХ: S + Pred + (COMP + Clause/Fin) (Перовић, 1996, стр.142).

Будући да декларативна питања не представљају типичне декларативне реченице, али ни интерогативне, стога је неопходно направити компарацију између упитних реченица затвореног типа, изјавних реченица и декларативних питања: *Is Peter coming? Peter is coming. Peter is coming?* Упитном реченицом затвореног типа говорно лице не зна одговор на постављено питање, али претпоставља да га саговорник зна, те га од њега захтијева или очекује. Изјавном реченицом износи се тврдња о актуелном стању ствари коју је могуће вредновати као истиниту или неистиниту у зависности од тога да ли заиста постоји референт под датим именом и да ли је тачно оно што је садржано у самом исказу (да ће дати референт реализовати наведену будућу радњу). Декларативно питање имплицира да говорник зна или наслућује тачност исказа и претпоставља да и слушалац има одређена сазнања о датом питању, те стога од њега очекује да потврди или негира његову претпоставку. С обзиром на то да се декларативним питањима не тражи априори одговор већ потврда о изнијетој тврдњи, односно, њихова илокуциона снага не одговара врсти реченице (гдје су упитне реченице схваћене као захтјев за информацију, а декларативне као реченице којима се износе тврдње), њих сврставамо у ред индиректних говорних чинова.

Ганлогсонова на почетку своје студије о декларативним питањима напомиње да овај тип реченичних конструкција у великој мјери зависи од контекста, по чему се разликује од уобичајених интерогативних реченица затвореног типа. Она истиче да је интерогативна реченица затвореног типа прихватљива под условом да је говорник неутралан или истински неупућен у ситуацију о којој жели да прошири своје знање. С друге стране, декларативним питањем говорник показује да је у извјесној мјери упознат са актелном

ситуациојом и да није неутралан (Gunlogson, 2002, стр. 124). Ауторка такође наводи пар ограничења употребе декларативних питања (Gunlogson, 2002, стр. 126–127). Према њој, ова питања се не могу користити како би се дошло до информације а да притом нису сугестивно обојена. Надаље, илустративан примјер *Can you (please) pass the salt?* често се формулише како би се поставио учтив захтјев на индиректан начин прије него што је то питање којим се тражи информација о нечему. С друге стране, декларативно питање *You can (please) pass the salt?* нема ту функцију. Декларативна питања, наставља ауторка, подстичу даљу дискусију у којој говорно лице износи одређени став, за разлику од неутралних интерогативних реченица затвореног типа код којих говорно лице по природи не заузима никакав став, него просто тражи информацију о неком питању.

У раду ћемо испитати да ли је декларативним питањима могуће на индиректан начин реализовати и неке друге дискурсне функције у посматрана два језика, при чему полазимо од претоставке да јесте, те да то зависи искључиво од контекста, као и садржаја пропозиције.

Истраживање је споредено на корпусу драмског текста англоамеричких и српских драмских писаца³. Ексерпирани примјери су анализирани са прагматичког аспекта, тј. у оквиру теорије говорних чинова. У одабиру примјера водили смо се критеријумом индиректности, другим ријечима, бирали смо она декларативна питања која немају упитни карактер и/или су изнијансирана додатним функционалним компонентама.

Резултати истраживања

У анализи примјера као главни критеријум нам је послужила језичка индиректност, па смо примјере декларативних питања класификовали према прагматичкофункционалом критеријуму. Ову врсту реченица одликује релативна слобода у реду ријечи, будући да их примарно одређује ред ријечи својствен изјавним реченицама са упитником на крају. Напомињемо да смо издвојили само оне примјере са изјавном реченичном структуром и упитником на крају, дакле без додатних маркера упитности као што су форманти *zar ne* или *does it? Aren't you?* и слично.

³Корпус је сачињен од следећих драмских дјела, а уз сваки примјер у анализи стоји скраћеница из ког је дјела примјер преузет: Arthur Miller: *The death of a salesman (DS)*, *A view from the brigde (AVFB)*, *The crucible (TC)*, Harold Pinter: *A night out (ANO)*, Edward Bond: *Saved (SVD)*; Danilo Kiš: *Paragaj (PP)*, Душан Ковачевић: *Клаустрофобична комедија (KK)*, *Професионалац (ПР)*, Свети Георгије убива аждаху (*СТУА*), Бранко Брђанин Бајковић: *Године и голмиле (ГиГ)*.

Декларативна питања којим се тражи потврда садржаја исказа од саговорника

Декларативна питања су сугестивна питања, која за разлику од неутралних, сугеришу да ће говорник прихватити само један одговор као исправан. С тим у вези, дијеле се на двије групе: потврдна декларативна питања *They've arrived?* која нагињу ка давању афирмативног одговора и одрична декларативна питања *They haven't arrived?* код којих се очекује одричан одговор (Huddleston и Pulum, 2002, стр. 881). Постоји низ лексичких маркера којима је могуће појачати увјерење у истинитост пропозиције исказа и ови маркери су изван опсега самог питања: *без сумње/no doubt, засигурно/surely, наравно/of course*, итд.

У зависности од контекстуалних чинилаца, одређено декларативно питање са илокуционом моћи потврде често је емотивно обојено, њиме је могуће изразити чуђење, неодобравање, изненађење и слично. О томе свједоче наредни примјери:

Proctor: I want my life.

Nathorne (*electrified, surprised*): You'll confess yourself?

Proctor: I will have my life. (ТС, 120)

(1) Јагоша: Па да... А за кога га то поново ствараш?

Теја: За себе.

Јагоша: Још увек радиш за себе?

Теја: Као што видиш. (КК, 73)

Ауторске дидаскалије, као саставни дио драмског текста, умогме указују на пропратне психолошке елементе исказа, па читалац може да препозна илокуциону моћ издвојених примјера. Оне служе као својеврстан индикатор илокуционе снаге. У издвојеним примјерима (1, 2) поред интенције да добије потврду садржаја свога исказа, говорник изражава своје емоције изненађења или чуђења узроковане слушаочевим понашањем.

Да декларативна питања нису неутрална показује и употреба конверзационих партикула као кохезивног средства. Њима се декларативно питање повезује са текстом који му претходи и може послужити као закључак изнијет на основу претходно директно реченог или на основу удаљенијих ситуационо-језичких околности, као у сљедећим потврдама:

(2) Biff: Well, I spent six or seven years after high school trying to work myself up. Shipping clerk, salesman, business of one kind or another. And it's a measly manner of existence. To get on that subway on the hot mornings in summer. To devote your whole life to keeping stock, or making phone calls, or selling or buying. To suffer fifty weeks of the year for the sake of a two-week vacation, when all you really desire is to be outdoors, with your shirt off. And always to have to get ahead of the next fella. And still — that's how you build a future.

Happy: Well, you really enjoy it on farm? (DS, 16)

(3) Рајко: Била! Била жена поручника Тасића!

Нинко: Па га због тебе – оставила?! (СГУА, 19)

Када је ријеч о овом подтипу примјера учојамо и потврђујемо да он никако не може бити неутралан, будући да се уско надовезује на претходни садржај. На овај начин говорно лице може реализовати прагматичку функцију закључивања (3), као што је случај у Милеровој драми *Смрт трговачког путника*, при чему један од ликова сумира претходно изречени садржај и индиректно тражи од другог лика да потврди исправност његовог закључка. Иста врста примјера са конверзационом партикулом *на* уочена је и у српском дијелу корпуса (4). У овој потврди специфична је употреба предфокусне паузе изражена цртом испред предиката реченице у финалном положају. Иако предфокусна пауза указује на јаке реченичне елементе, односно да је оно што јој слиједи посебно наглашено, ипак се чини да наведени примјер одступа од тог правила. С тим у вези, могло би се рећи да је овдје тежиште на приједлошко-падежној конструкцији *због тебе*, којој говорно лице на индиректан начин изражава сумњу у садржај свог исказа, те је због тога обојен дозом непоштовања, можда чак и презира, према саговорнику кога сматра недостојним икакве жртве.

Декларатива питања којима се изражава жалба

Жалба или незадовољство може се на индиректан начин реализовати уколико је интенција говорног лица окренута према себи или некој другој особи која није присутна у актуелној говорној ситуацији (Boxer 1993). Декларативно питање са илокуционом снагом жалбе уочено је у енглеском дијелу корпуса и гласи:

- (4) Abigail: I have been hurt, Mr Danforth; I have seen my blood runnin' out! I have been near to murdered every day because I done my duty pointing out the Devil's people – and this is my reward? To be mistrusted, denied, questioned like a – (TC, 96)

Ексерпирани примјер декларативног питања реализује прагматичку функцију жалбе индиректно упућене саговорнику или, у конкретном случају, саговорницама. Наиме, ријеч је о примјеру декларативног питања у којем се оно јавља у оквиру дуже реченичне конструкције и осамостаљено је предфокусном паузом, при чему се реченично тежиште и ставља на њега. Након тога слиједи одговор у виду пасивне конструкције како би се избјегло експлицитно навођење субјекта који је проузроковао незадовољство говорног лица. С друге стране, контекстуални чиниоци, као и шири оквир драмског дјела из ког је примјер ексерпиран, дају наслутити да се жалба односи на присутне у судници у којој се одлучује о судбини дјевојака оптужених за вјештичарење у једном конзервативном америчком мјесту шездесетих година двадесетог вијека – Сејлему. Пасивна и праџијалисана, али незавршена, реченична конструкција која се надовезује на декларативно питање и даје одговор на њега, која је то њена „награда“ за претходно наведена добра и пожртвована дјела садржи глаголске лексеме из семантичког поља антонимног ономе што се перцепира као награђивање, чиме говорно лице додатно удара на свијест присутних у судници

спремних да је, заједно са осталим дјевојкама, лише, најприје, слободе, а потом и живота.

Декларативна питања којима се реализује директивна функција

О директивној функцији језика много се расправљало у литератури, па постоје бројна англистичка али и контрастивна, интеркултурна и међујезичка истраживања која се баве овим језичким феноменом (Blum-Kulka i Olshtain, 1984; Blum-Kulka, 1987; Boxer, 1993. итд). Индиректни говорни чинови се често примјењују како би се реализовала директивна дискурсна функција и то углавном како би се задовољио принцип учтивости (више о феномену језичке учтивости видјети у Brown & Levinson, 1987; Leech, 1983; Watts, 2003). Аутори се углавном слажу да интерогативне реченице, поред примарне функције захтјева за информацију, остварују и друге дискурсне функције (захтјев, молба, приједлози и слично). Директивима се, најопштије речено, подстиче саговорник на одређени акциони или вербални чин.

Декларативна питања, корпус показује, служе за реализацију директивне језичке функције, односно јављају се у функцији захтјева, молбе, тражења дозволе.

- (5) Girl: You don't happen to have any cigarettes on you, I suppose? (ANO, 364)
- (6) Mladić (stogo): Pitaо sam vas: za koga je treća kafa? Ne mislite valjda da me opet gnjavite s vašim mužem?
Gđa Smerdel (sa olakšanjem): Pa, mislila sam... (sneбивајући se) za vašeg... Bubija⁴. (PP, 79)

Уколико се осврнемо на наведене примјере, видјећемо да су они у основи директивног карактера, те се могу преформулисати у императивне реченичне конструкције типично употребљаване у овој дискурсној функцији: *Give me one cigarette, (please). Немојте ме опет гњавити с вашим мужем.* Молба као говорни чин подразумијева одређени ангажман од саговорника у корист говорника, при чему може доћи до пријетње лицу реципијента. Како би се то избјегло, те како би био задовољен принцип учтивости, говорник из конкретног примјера (6) користи стратегију песимизма исказану одричним обликом предиката *don't happen to have* и ублаживачки елемент у виду финалне секвенце, тј. парентетичког израза *I suppose*. Када је ријеч о примјеру издвојеном (7) из српског драмског опуса, на основу садржаја пропозиције примјећујемо да интенција говорног субјекта није да наведе саговорника да потврди или негира тај садржај него да утиче на његово понашање.

⁴ Уколико је издање српског драмског комада латинично, писмо се задржава у оригиналу.

Декларативна питања којима се тражи дозвола од саговорника

Издвојили смо примјер декларативног питања у функцији тражења дозволе од саговорника за реализацију неке радње. Овакав тип примјера забиљежен је само у енглеском дијелу корпуса, али преводним поступком увиђамо да би се дати синтаксички образац једнако пренио и у српски језички израз.

(7) Len: Suit yourself. Yer don't mind if I take my shoes off? (He kicks them off.) No one 'ome?

Pam: No. (SVD, 11)

Yer don't mind if I take my shoes off? > Не смета ти ако се изујем?

Дату потврду са изразом *don't mind* и комплементажером *if* праћеним финитном клаузом потребно је упоредити са њеним интерогативним и изјавним паром. Наиме, интерогативна реченица *Do you mind if I take my shoes off?* би испитивала припремне услове који указују на то да је, у конкретном случају, слушалац вољан дати одобрење говорнику да реализује дату активност, при чему би се задовољио принцип учтивости. С друге стране, тврдње дате у форми изјавне реченице *You don't mind if I take my shoes off.* којима се истиче припремни услов сматрају се неучтивим уколико нису, као у датом примјеру, пропраћене неким од ублаживачких стратегија. Употребом декларативног питања, говорно лице изражава претпоставку у вези са дозволом коју тражи, тј. очекује афирмативан одговор од слушаоца, другим ријечима он индиректно сугерише да ће добити одобрење за дати акциони чин што се види на основу ауторске дидаскалије која слиједи а којом аутор драмског дјела описује да говорно лице поступа у складу са својим увјерењем.

Декларативна питања којима се реализује асертивна функција

Асертиви представљају исказе којима говорно лице описује постојеће стање ствари и обично се ова функција остварује употребом изјавних реченица. Декларативна питања могу реализовати асертивну језичку функцију на индиректан начин. Њима се у том случају не испитује ништа, нити се тражи било каква потврда о нечему. Срж асертива је подложна трансформацији, при чему се иде од негације ка афирмацији и обрнуто.

(8) Catherine: Don't, don't laugh at me! I've been here all my life. Every day I saw him when he left in the morning and when he came home at night. You think it's so easy to turn around and say to a man he's nothin' to you no more?

Rodolpho: I know, but – (AVFB, 62)

(9) Глумац: Е, јесте ти рачуница. Због годину, двије, робије, ти би заратио? Браво! А још као да тај..рат...не би био и твој? (ГиГ, 52–53)

Наведене примјере неопходно је трансформисати како би се одредила њихова илокуциона моћ, па ће тако енглески примјер бити трансформисан на следећи начин: *It is not so easy to turn around and say to a man he's nothin' to you no more?*, а српски: *А тај рат би био и твој.*

Декларативна питања као реторичко питање

Издајамо и тип декларативних питања реторичког карактера, код којих се, дакле, не очекује никакав одговор. Тада ова питања заузимају медијалну позицију у оквиру дуже реплике. Они крше услов искрености будући да говорно лице не изражава стварно интересовање или жељу да њиме изазове икакву реакцију саговорника. Њима се изражавају емоционална стања и обично се јављају у бујици исказа као манифест неког немира или узрујаности.

- (10) Girl: I'm extremely particular, you see. I do like a certain amount of delicacy in men ... a certain amount ... a certain degree... a certain amount of refinement. You do see my point? Some men I couldn't possibly entertain. Not even if I was ... starving. (ANO, 365)

Наведени примјер из ове групе специфичан је због употребе помоћног глагола *do* али не у инверзији. Помоћни глагол употријебљен у изјавним реченицама има интензификаторску функцију, па с тим у вези, могло би се рећи да је интензија говорног лица да индиректно привуче слушаочеву пажњу на одређени дио реплике, али без наума да види да ли је у томе и успио, с обзиром да не прави паузу да види потенцијалну реакцију слушаоца него наставља са својим монологом.

Закључна разматрања

У раду смо анализирали различите дискурсне функције декларативних питања. Установили смо да поред функције којом се од саговорника тражи потврђивање саджаја пропозиције, декларативна питања могу реализовати и друге функције, и то у оба анализирана језика. Наиме, њима се остварује директивна функција којом се слушалац наводи да фактички реализује неку радњу по захтјеву или молби говорног лица. Такође је могуће изразити и жалбу овим типом реченица, као и изнијети одређене тврдње при чему је неопходно извршити поступак трансформације како би се одредила илокуциона снага исказа. Напосљетку, декларативна питања могу имати и реторичко обиљежје, када се јављају у оквиру дуже реплике, при чему говорни субјекат не очекује никакву реакцију на садржај свог исказа. Када је ријеч о компаративном сегменту анализе, ваља напоменути да овај граматички облик испољава исте функције у оба језика. Чак и уколико за неку од њих нису пронађени примјери, простим преводним поступком увиђамо да би се на исти начин пренијели и у српски језички израз.

Литература

- Austin, J. (1962). *How to do Things with Words*. Oxford: OUP.
 Bach, K. & Harnish, R. (1979). *Linguistic Communication and Speech Acts*. Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press.
 Bach, K. (1998). Speech acts. (Ur. Craig, Edward). *Encyclopedia of Philosophy*. London: Routledge, 81–87.

- Bach, K. (2006). Speech Acts and Pragmatics. *The Blackwell Guide to the Philosophy of Language*. Oxford: Blackwell Publishing, 147–440.
- Blum-Kulka, Sh. (1987). Indirectness and Politeness in Requests. *Journal of Pragmatics* 11, 131–146.
- Blum-Kulka, Sh. & Olshtain, E. (1984). Requests and apologies: A cross-cultural study of speech act realization patterns (CCSARP). *Applied Linguistics*, 5 (3), 196–215.
- Boxer, D. (1993). Social Distance and Speech Behavior: The Case of Indirect Complaints. *Journal of Pragmatics*, 19, 103–125.
- Grice, P. (1975). Logic and conversation. (Ur. Cole et al). *Syntax and Semantics 3: Speech arts*, New York: Academic Press, 41–58.
- Gunlogson, Ch. (2002). *Declarative questions*. http://www.nyelvtud.hu/program/szuperkurzus2006/Gunlogson_2002.pdf
- Leech, N. G. (1983). *Principles of Pragmatics*. London and New York: Longman.
- Levinson, S. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: CUP.
- Perović, S. (1996). *Engleski i srpskohrvatski jezik – indirektna pitanja u kontrastu*. Nikšić: Unireks.
- Rakić, S. (1984). Serbo-Croatian yes/no-questions and speech acts, *Journal of pragmatics* 8(5/6), 693–713.
- Sadock, M. J. (1974). *Toward a Linguistic Theory of Speech Acts*. New York: Academic Press.
- Sadock, M. J. (1994). Toward a grammatically realistic typology of speech acts. (Ur. Tsohatzidis, Savas). *Foundations of Speech Act Theory*, London: Routledge, 393–406.
- Sadock, J. (2004). Speech Acts. (Ur. Horn, Laurence and Gregory Ward). *Handbook of Pragmatics*, Oxford: Blackwell Publishing, 53–73.
- Searle, R. J. (1969). *Speech Acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, R. J. (1975). *Indirect speech acts*. (Ur. Cole i Morgan), 59–82.
- Стевановић, М. (1974). *Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма) II, Синтакса*. Београд: Научна књига.
- Urbanova, L. (1995). *On the status of declarative questions in English conversation*, https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/104102/1_BrnoStudiesEnglish_21-1995-1_6.pdf?sequence=1
- Huddleston, R. & Geoffrey, P. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: CUP.
- Greenbaum, S. et al. (1985). *A comprehensive grammar of the English language*. London and New York: Longman.
- Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: OUP.
- Watts, J. R. (2003). *Politeness*. Cambridge: CUP.

Suzana Marković

Pragmatic analysis of declarative questions in English and Serbian

Summary

The paper presents the contrastive study of declarative questions in modern Anglo-American and Serbian plays the dialogue form of which provides enough material for analysis. The examples of declarative questions are analyzed from the pragmatic aspect, that is to say, within the framework of speech act theory. They have the form of a statement and are indicated by rising intonation in speaking and a question mark in writing. The goal of the paper is to analyze and classify all the types of declarative questions according to their pragmatic functions in two language systems – English and Serbian – and to compare what pragmatic values they can express in these languages. Due to the mismatch between syntactic form and the discourse function, declarative questions are viewed as indirect speech acts performing various interpretational functions, such as complaining, concluding, asserting, seeking confirmation of a proposition that the speaker is inclined to believe, etc.

Keywords: *declarative questions, speech acts, discourse function.*